

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“สิทธิ” หมายถึง ความชอบธรรมที่บุคคลใช้กับผู้อื่น เพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันเป็นส่วนพึงมีพึงได้ของบุคคลนั้น “สิทธิผู้ป่วย” จึงหมายถึง ความชอบธรรมที่ผู้ป่วยซึ่งรวมถึงผู้ไปรับบริการด้านสุขภาพสาขาต่าง ๆ จะพึงได้รับเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น (คณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ, 2541) แม้ว่าที่ผ่านมาความสัมพันธ์ระหว่างผู้ป่วยและผู้ให้บริการด้านสุขภาพสาขาต่าง ๆ ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเกื้อกูล น้ำใจและไว้วางใจซึ่งกันและกัน โดยพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่ความสลับซับซ้อนทางสังคม ความเจริญทางด้านเทคโนโลยี ส่งผลกระทบถึงตัวผู้รับบริการด้านสุขภาพหรือผู้ป่วยในทุก ๆ ด้าน เพื่อป้องกันปัญหาทางจริยธรรมที่อาจเกิดขึ้น ทำให้ต้องมีบทบัญญัติทั้งในกฎหมายอาญา กฎหมายแพ่งฯ กฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและข้อบังคับทางจริยธรรมแห่งวิชาชีพสาขาต่าง ๆ เพื่อรับรองความชัดเจนในการปฏิบัติ สภาวิชาชีพด้านสุขภาพได้เล็งเห็นประโยชน์ที่จะรวบรวมสิทธิพื้นฐานของผู้ป่วยตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติที่สอดคล้องกับวิถีไทยจัดทำเป็นประกาศเพื่อให้รู้ทั่วทั้งประชาชนผู้ป่วยและผู้ให้บริการด้านสุขภาพสาขาต่าง ๆ ทั้งแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ เภสัช และผู้ประกอบโรคศิลปะสาขาต่าง ๆ โดยมุ่งหวังที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดี ลดความขัดแย้งและนำไปสู่ความไว้วางใจ ซึ่งเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่การรักษาพยาบาลที่ดี

สิทธิผู้ป่วย เป็นความชอบธรรมที่ผู้ป่วยและผู้รับบริการด้านสุขภาพพึงได้จากผู้ให้บริการเพื่อคุ้มครองหรือรักษาผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นสิทธิผู้ป่วยเป็นส่วนหนึ่งของสิทธิมนุษยชน เป็นที่ยอมรับว่าผู้ป่วยหรือผู้รับบริการทุกคนเกิดเป็นมนุษย์เหมือนกันย่อมมีสิทธิโดยธรรมชาติที่จะมีสิทธิอย่างอิสระในการตัดสินใจเลือกใช้บริการทางการแพทย์อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี สิทธิผู้ป่วยเป็นสิทธิทางจริยธรรมและสิทธิทางกฎหมาย (พนัส สิมะเสถียร, 2538)

ปัจจุบันในระบบการให้บริการทางสุขภาพของประเทศไทยได้มีการกล่าวถึงสิทธิผู้ป่วยมากขึ้น การเห็นความสำคัญและการเรียกร้องสิทธิผู้ป่วยเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้น สืบเนื่องจากการรณรงค์เรื่องสิทธิมนุษยชน สิทธิสตรี สิทธิผู้ไม่สูบบุหรี่และที่กล่าวถึงกันมากที่สุดคือ สิทธิผู้บริโภค ผู้ป่วยซึ่งถือว่าเป็นผู้บริโภคทางด้านสุขภาพ จึงควรได้รับการปฏิบัติและคุ้มครองสิทธินี้ด้วยเช่นกัน (วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2536)

ประเทศไทยเราแม้จะนับปีตามพุทธศักราชแต่ก็มีความตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ศักราชใหม่ทางคริสต์ศักราชตามกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ ระยะที่ผ่านมาสังคมไทยได้มีความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี อันส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตและวิถีชีวิตต่อคนในสังคม แพทย์ พยาบาลในฐานะสมาชิกของสังคม ผู้มีหน้าที่โดยตรงต่อการเสริมสร้างป้องกันรักษาคุณภาพชีวิตจะปรับตัวและแสดงบทบาทของตนอย่างไรให้เหมาะสมถูกต้องตามหลักแห่งกฎหมาย และหลักจริยธรรมของสังคม

กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มีบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องกับการแพทย์การสาธารณสุขหลายมาตรา อาทิ กำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิเสมอกันในการรับบริการทางสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ การบริการทางสาธารณสุขของรัฐต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพโดยจะต้องส่งเสริมให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเอกชนมีส่วนร่วมด้วยเท่าที่จะกระทำได้ การป้องกันและจัดให้ประชาชนโดยไม่คิดมูลค่าและทันต่อเหตุการณ์ ทั้งนี้ตามกฎหมายกำหนด

ผลสืบเนื่องจากกฎหมายของประเทศประการหนึ่ง ที่วงการแพทย์จะต้องให้ความสนใจ คือ สิทธิ เมื่อกฎหมายกำหนดให้บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกายสิทธิที่จะได้รับบริการด้านสาธารณสุขดังที่กล่าวแล้วโดยเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องเป็นผู้จัดบริการให้ได้อย่างมีประสิทธิภาพทั่วถึงและทัดเทียมกัน รัฐจึงจัดระบบประกันสังคม ระบบประกันสุขภาพ คือ การที่ประชาชนได้รับประกันว่าได้รับบริการทางการแพทย์และอนามัยที่จำเป็นอย่างมีประสิทธิภาพ คุณภาพและได้มาตรฐานโดยไม่เสียค่าบริการ ซึ่งแม้ว่าในทางปฏิบัติจะยังไม่สามารถจัดการให้ครอบคลุมได้

ระบบการแพทย์ในปัจจุบัน ต้องตระหนักถึงเรื่องสิทธิของผู้ป่วยอย่างยิ่ง เพราะสิทธิของผู้ป่วยเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนมีผลทั้งต่อกฎหมายและจริยธรรม ผู้ป่วยมีสิทธิจะรับรู้ข้อมูลต่าง ๆ เพื่อความรับรู้ เข้าใจในการรักษาพยาบาล รวมทั้งมีส่วนในการตัดสินใจ จึงเป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะให้ข้อมูลของผู้ป่วย ซึ่งจะละเอียดมิได้

กระแสของโลกาภิวัตน์นำมาซึ่งความเจริญก้าวหน้าและการเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัย การติดต่อสื่อสารมีความสะดวกและรวดเร็วโลกแห่งอนาคตเป็นโลกของเทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ การรักษาพยาบาลมีการนำเอาเทคโนโลยีใหม่ ๆ เข้ามาให้เพื่อประโยชน์ในการรักษาผู้ป่วย ดังนั้นแพทย์จะต้องเป็นผู้ตื่นอยู่เสมอ ตื่นตัวในการที่จะเรียนรู้วิทยาการใหม่ ๆ ติดตามข่าวสารชนวนหาความรู้เพิ่มเติม ฝึกฝนพัฒนาตนเพื่อก้าวตามความทันสมัย แต่ที่สำคัญต้องมีความรอบคอบคำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสม ป้องกันประเด็นถกเถียงเรื่อง การสิ้นเปลืองในการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อผู้ป่วย หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งในการวางแผนการให้บริการทางการแพทย์นั้นจำเป็นจะต้องใช้ผู้ป่วยเป็นศูนย์กลาง (วรานนท์ สอาดถิ่น, 2543)

ในส่วนขอเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่หรือเครื่องมือแพทย์ซึ่งมีการใช้อย่างแพร่หลาย ในบางครั้งอาจใช้เกินความจำเป็น ส่งผลให้ค่าบริการทางการแพทย์สูง และยังทำให้ความสามารถในการช่วยเหลือตนเองลดน้อยลง โรคบางโรคไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเครื่องมือจากต่างประเทศที่ทันสมัยทำให้เกิดการใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์ในการเอาตัวรอดเอาเปรียบผู้ป่วยหรือบางรายอาจใช้ในทางหลอกลวงผู้ป่วยซึ่งไม่มีความรู้เรื่องทางการแพทย์อีกด้วย

เมื่อพิจารณาตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 จะเห็นว่าผู้ป่วยในฐานะผู้บริโภคจะได้รับข้อมูลเกี่ยวกับคุณภาพของยาที่แพทย์จะสั่งการรักษา รวมทั้งคุณภาพเครื่องมือทางการแพทย์ โดยผู้บริโภคมีสิทธิที่จะได้รับข่าวสารรวมทั้งคำพรรณาคุณภาพที่ถูกต้องและเพียงพอเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการ เมื่อเทียบเคียงกับสิทธิของผู้ป่วยก็น่าจะมีสิทธิที่จะได้รับคำอธิบายจากแพทย์หรือบุคลากรทางการแพทย์ในลักษณะเดียวกัน ฉะนั้นผู้ที่ไม่ได้รับคำอธิบายหรือการบอกกล่าวจากแพทย์เกี่ยวกับการตรวจวินิจฉัยและรักษาที่แพทย์กระทำต่อผู้ป่วย ย่อมถือได้ว่าแพทย์จงใจกระทำให้เกิดความเสียหายต่อสิทธิผู้ป่วยในฐานะผู้บริโภค ซึ่งเข้าข่ายการกระทำละเมิดโดยจงใจได้เช่นกัน (วิฑูรย์ อึ้งประพันธ์, 2537)

การให้ความรู้เรื่องยาเป็นสิ่งจำเป็นต่อผู้ป่วยอย่างมาก เพราะการขาดความรู้เรื่องยาเป็นผลทำให้การรักษาโรคไม่หายพบในผู้ป่วยร้อยละ 30 ถึง 35 จึงเป็นหน้าที่ของแพทย์ที่จะต้องอธิบายผลดีผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในระยะสั้นและระยะยาว แพทย์ควรบอกชื่อยาทุกชนิดฤทธิ์ของยาผลข้างเคียง ราคาหรือค่าใช้จ่าย ซึ่งเป็นหน้าที่ที่แพทย์จะต้องบอกแก่ผู้ป่วย นอกจากนี้ยังอาจใช้เป็นข้ออ้างในทางกฎหมายได้เมื่อมีการฟ้องร้อง (สุจินต์ อุบลวัตร, 2537)

อย่างไรก็ดี สิทธิที่จะได้รับข้อมูลเพื่อการตัดสินใจที่จะเลือกใช้ยาและเครื่องมือทางการแพทย์ถือว่าเป็นความยินยอมที่ได้รับการบอกกล่าวอีกด้วย ซึ่งแพทย์มีหน้าที่ที่จะต้องอธิบายให้ผู้ป่วยได้เข้าใจสิทธิที่จะมีอิสระในการเลือกหาหรือบริการ ซึ่งเป็นสิทธิของผู้บริโภคหรือผู้ป่วยซึ่งสัมพันธ์กับสิทธิที่จะได้รับข่าว เมื่อผู้ป่วยได้รับรู้เกี่ยวกับยาและเครื่องมือทางการแพทย์แล้วผู้ป่วยจะได้ตัดสินใจด้วยตนเองเพื่อเลือกใช้ยาหรือเครื่องมือทางการแพทย์หรืออาจปฏิเสธการรักษาจากแพทย์ก็ได้ แต่ถ้าผู้ป่วยสมัครใจยินยอมจะรับการรักษาจากแพทย์โดยผู้ป่วยตัดสินใจเลือกยาหรือเครื่องมือทางการแพทย์เพื่อให้แพทย์สั่งการรักษาย่อมเป็นความยินยอมที่รับรองตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ.2522 มาตรา 4 ข้อ 2

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและการปฏิบัติการพยาบาล อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะการนำเอาเทคโนโลยีทางการแพทย์สมัยใหม่เข้ามาใช้ในการ รักษาพยาบาลมากขึ้น ซึ่งมีทั้งผลดีและผลเสียกล่าวคือ ผลดีทำให้การช่วยเหลือชีวิตมนุษย์ ผู้เจ็บป่วยรอดพ้นอันตรายช่วยในการวิเคราะห์โรค ให้การรักษาได้ผลดีและรวดเร็ว ส่วนผลเสีย ทำให้ผู้ป่วยถูกมองว่าเป็นผู้รบกวนสิทธิ เนื่องจากสังคมมองกระบวนการด้านสุขภาพอนามัยว่า ผู้ป่วยเป็นผู้ที่อ่อนแอที่สุดเพราะต้องการรักษาพยาบาลจึงยอมปฏิบัติตามคำสั่งแพทย์ และ พยาบาลโดยไม่มีข้อคัดค้านใด ๆ ซึ่งการกระทำบางอย่างเป็นการละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้ป่วย โดยมิได้ตั้งใจ จึงดูเหมือนว่าสิทธิและเสรีภาพของมนุษย์ในยามเจ็บไข้จะต้องลื่นไถลลง (พินิจ รัตนกุล, 2532) ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีมีดังกล่าวนี้นำส่งผลกระทบต่อเจตคติและค่านิยมของผู้ป่วย ให้ตระหนักถึงสิทธิของตนเองมากขึ้นผู้ป่วยมีความคาดหวังและความต้องการการบริการด้าน สุขภาพตามสิทธิของตนจากบุคลากรทีมสุขภาพ อันได้แก่ แพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ และ เภสัชกรมากขึ้น ย่อมก่อให้เกิดปัญหาความไม่พึงพอใจในบริการได้อันจะนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธา ต่อวิชาชีพด้านสุขภาพ

เพื่อยุติปัญหาอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมศรัทธาต่อวิชาชีพด้านสุขภาพ องค์การวิชาชีพ ได้เล็งเห็นประโยชน์ที่จะรวบรวมสิทธิขั้นพื้นฐานของผู้ป่วยตลอดจนธรรมเนียมปฏิบัติที่สอดคล้อง กับวิถีไทยขึ้น โดยจัดให้มีการสัมมนาเรื่องสิทธิผู้ป่วยต่อเนื่องกันถึง 3 ครั้งในปี พ.ศ.2536, 2538 และ 2539 ซึ่งวัตถุประสงค์ของการสัมมนาในเรื่องนี้ก็เพื่อพิจารณากำหนดสิทธิและร่างคำประกาศ สิทธิผู้ป่วยขึ้น ขณะนี้ร่างประกาศสิทธิผู้ป่วยดังกล่าวได้มีการเสนอพิจารณาอนุมัติและร่วมกันลงนาม รับรองไปแล้ว เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541 ดังนั้นคำประกาศนี้จึงเป็นสิ่งที่กำหนดให้แพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ และเภสัชกร ซึ่งเป็นสมาชิกขององค์การวิชาชีพด้านสุขภาพ รวมทั้งบุคลากร อื่นๆ ที่ให้บริการด้านสุขภาพได้ตระหนักถึงสิทธิผู้ป่วยมากขึ้น นับได้ว่าเป็นมิติใหม่ของการแพทย์ไทย มุ่งหวังที่จะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ให้บริการและผู้รับบริการ และนำไปสู่ความไว้วางใจ อันเป็นพื้นฐานที่นำไปสู่ผลการรักษาพยาบาลที่ดีต่อไป (สภาการพยาบาล, 2541)

แต่ความเป็นจริงที่เกิดขึ้นจากการประกาศใช้คำประกาศสิทธิผู้ป่วยเมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541 กลับพบว่าหลาย ๆ เหตุการณ์บ่งบอกถึงการละเลยไม่ปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วย ตัวอย่าง กรณีหมั่นตันภัยจากกัมมันตรังสีโคบอลต์ - 60 ที่จัดเก็บไม่เหมาะสมถูกผู้ขโมยไปโดยเข้าใจ ผิดคิดว่าเป็นเนื้อเหล็กชั้นดี ราคาสูง เมื่อร้านรับซื้อของเก่าตัดเหล็กออกเป็นส่วน ๆ กัมมันตรังสี แพร่กระจายมากขึ้น มีคนล้มป่วยจากสารรังสีตั้งแต่อาการเล็กน้อยไปถึงอาการสาหัส จนเสียชีวิต ในที่สุด 2 ราย เนื่องจากเม็ดเลือดขาวในร่างกายถูกทำลายจนติดเชื้อรุนแรง หนึ่งในผู้ป่วยที่เสียชีวิตนี้

ญาติมีการร้องเรียนขอความเป็นธรรมจากโรงพยาบาลที่รักษาและจากบริษัทที่จัดเก็บรังสีโคบอลต์-60 เนื่องจากผู้ป่วยและญาติเองไม่ได้รับข้อมูลการเจ็บป่วยที่ชัดเจนตามสิทธิผู้ป่วย และจากการที่ถูกสังคมหวาดระแวงออกมาต่อต้านการทำพิธีเผาศพผู้ป่วยเพราะกลัวการแพร่กระจายของรังสีที่อาจทำอันตรายต่อสุขภาพถึงขั้นเสียชีวิต เพราะจากที่ผ่านมาไม่มีการประชาสัมพันธ์ถึงความรุนแรงและวิธีป้องกันกัมมันตรังสี รวมทั้งขั้นตอนการรักษาเมื่อได้รับสารกัมมันตรังสีให้ประชาชนทราบ

โรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 มีลักษณะการบริการที่แตกต่างจากโรงพยาบาลทั่วไป กล่าวคือ มีลักษณะการปกครองแบบระบบทหาร มีระเบียบวินัย ปฏิบัติตามคำสั่งผู้บังคับบัญชาอย่างเคร่งครัด มีระบบอาวุโสทางชั้นยศ ภารกิจหลักคือ ให้บริการแก่ข้าราชการทหารและครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นสวัสดิการหนึ่งของกำลังพลในกองทัพ ต่อมาเมื่อกองทัพบกมีขีดความสามารถในการรักษาพยาบาลมากขึ้น จึงขยายการบริการให้แก่บุคคลพลเรือนทั่วไป จากการปฏิบัติงานตามภารกิจดังกล่าวอาจจะเกิดสิทธิผู้ป่วยโดยมิได้ตั้งใจ อาจนำไปสู่ความเสื่อมเสียชื่อเสียงของกองทัพได้ และเมื่อมีการอนุมัติให้คำประกาศสิทธิผู้ป่วยโดยความร่วมมือของแพทยสภา สภาการพยาบาล สภาเภสัช ทันตแพทยสภา คณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ เมื่อวันที่ 16 เมษายน 2541 พบว่ายังมีรายงานการศึกษาค้นคว้าที่เกี่ยวข้องกับคำประกาศสิทธิผู้ป่วยในโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบกน้อยมาก ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเกี่ยวกับการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3 ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบุคลากรที่มรสสุขภาพว่ามีการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยอย่างไร ทั้งนี้เพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาเป็นแนวทางปรับปรุงแก้ไขปัญหาข้อขัดข้องที่เกิดขึ้นเพื่อพัฒนาวิชาชีพพยาบาลให้มีประสิทธิภาพ ป้องกันปัญหาทางจริยธรรมอันเกิดจากความไม่รู้หรือไม่ปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยและเป็นแนวทางในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับคำประกาศสิทธิผู้ป่วยต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาถึงการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ
โรงพยาบาลสังกัดกองทัพภาคที่ 3

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตประชากร

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานในโรงพยาบาลสังกัด กองทัพอากาศที่ 3 จำนวน 120 คน จาก

1. โรงพยาบาลค่ายสมเด็จพระนเรศวรมหาราช จังหวัดพิษณุโลก
2. โรงพยาบาลค่ายจิรประวัติ จังหวัดนครสวรรค์
3. โรงพยาบาลค่ายสุรศักดิ์มนตรี จังหวัดลำปาง
4. โรงพยาบาลค่ายกาวิละ จังหวัดเชียงใหม่
5. โรงพยาบาลค่ายพิชัยดาบหัก จังหวัดอุดรธานี
6. โรงพยาบาลค่ายสุริยพงษ์ จังหวัดน่าน
7. โรงพยาบาลค่ายเม็งรายมหาราช จังหวัดเชียงราย
8. โรงพยาบาลค่ายขุนผาเมือง จังหวัดเพชรบูรณ์
9. โรงพยาบาลค่ายจู่โจมกรมการ จังหวัดพะเยา
10. โรงพยาบาลค่ายวชิราภรณ์ จังหวัดตาก

ขอบเขตเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาการรับรู้และปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ โรงพยาบาลสังกัดกองทัพอากาศที่ 3 ซึ่งครอบคลุมเฉพาะคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของแพทยสภา สภาการพยาบาล สมาเภัชกรรม ทันตแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ พ.ศ.2541 และกระบวนการรับรู้

นิยามศัพท์เฉพาะ

พยาบาลวิชาชีพ หมายถึง ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีการพยาบาลที่ได้ขึ้นทะเบียนและรับใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบวิชาชีพการพยาบาลจากสภาการพยาบาล ประกอบด้วย หัวหน้าหอผู้ป่วย ผู้ตรวจการพยาบาลหรือพยาบาลนิเทศ และพยาบาลประจำการที่มีระยะเวลาการปฏิบัติงานตั้งแต่ 1 ปี ขึ้นไป ในโรงพยาบาลสังกัดกองทัพอากาศที่ 3

การรับรู้ หมายถึง ความรู้ ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจที่มีต่อสิทธิของผู้ป่วยตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของแพทยสภา สภาการพยาบาล สมาเภัชกรรม ทันตแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ปี พ.ศ.2541

การปฏิบัติ หมายถึง การแสดงพฤติกรรมที่แสดงให้เห็นถึงการรับรู้ เข้าใจ ให้ความสำคัญต่อคำประกาศสิทธิผู้ป่วย

สิทธิผู้ป่วย หมายถึง สิทธิของผู้ป่วยในการที่จะได้รับการรักษาพยาบาลอย่างสมศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหาสำคัญตามแพทยสภา สภาการพยาบาล สภาเภสัชกรรม ทันตแพทยสภา และคณะกรรมการควบคุมการประกอบโรคศิลปะ ได้ร่วมกันออกประกาศสิทธิผู้ป่วยจำนวน 10 ข้อ (สุรเกียรติ์ อาชานุกาพ, 2541, หน้า 531-532) ได้แก่

1. ผู้ป่วยทุกคนมีสิทธิขั้นพื้นฐานที่จะได้รับการบริการด้านสุขภาพตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
2. ผู้ป่วยมีสิทธิได้รับบริการจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยไม่เลือกปฏิบัติเนื่องจากความแตกต่างด้านฐานะ เชื้อชาติ ศาสนา สังคม ลัทธิ การเมือง เพศ อายุ และลักษณะความเจ็บป่วย
3. ผู้ป่วยที่ขอรับบริการด้านสุขภาพมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างเพียงพอและเข้าใจชัดเจนเพื่อให้สามารถเลือกตัดสินใจในการยินยอมหรือไม่ยินยอมให้ผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพปฏิบัติต่อตน เว้นแต่เป็นการช่วยเหลือรีบด่วนหรือจำเป็น
4. ผู้ป่วยที่อยู่ในภาวะอันตรายถึงชีวิตมีสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือรีบด่วนโดยไม่คำนึงว่าผู้ป่วยจะร้องขอหรือไม่
5. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะทราบชื่อ สกุล และประเภทของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพที่เป็นผู้ให้บริการแก่ตน
6. ผู้ป่วยมีสิทธิขอความเห็นจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพอื่นที่มีได้ให้บริการแก่ตน และมีสิทธิในการขอเปลี่ยนผู้ให้บริการ และสถานบริการได้
7. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องข้อมูลเกี่ยวกับตนเองจากผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพโดยเคร่งครัด เว้นแต่ได้รับคำยินยอมจากผู้ป่วยหรือการปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย
8. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลอย่างครบถ้วนในการตัดสินใจเข้าร่วมหรือถอนตัวจากการเป็นผู้ถูกทดลองในการทำวิจัยของผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพ
9. ผู้ป่วยมีสิทธิที่จะได้รับทราบข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการรักษาพยาบาลเฉพาะของตนที่ปรากฏในเวชระเบียนเมื่อร้องขอ ทั้งนี้ ข้อมูลดังกล่าวต้องไม่เป็นการละเมิดสิทธิส่วนตัวของบุคคลอื่น
10. บิดา มารดา หรือผู้แทนโดยชอบธรรม อาจใช้สิทธิแทนผู้ป่วยเด็กที่อายุยังไม่เกิน 18 ปี บริบูรณ์ ผู้บกพร่องทางกายหรือจิตซึ่งไม่สามารถใช้สิทธิด้วยตนเองได้

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบถึงความรู้สึกนึกคิดความเข้าใจและการปฏิบัติตามคำประกาศสิทธิผู้ป่วยของพยาบาลวิชาชีพ
2. ข้อมูลที่ได้สามารถนำไปพัฒนาความรู้ของพยาบาลในเรื่องสิทธิของผู้ป่วยให้เกิดการปฏิบัติตามและเห็นความสำคัญมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาวางแผนการปฏิบัติงานด้านการพยาบาลได้อย่างครอบคลุมทั้งทางกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้ป่วย เกิดผลดีต่อการรักษาพยาบาล
3. เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขในปัญหาขัดข้องที่เกิดขึ้น เพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพกับผู้ป่วยและผู้ประกอบวิชาชีพด้านสุขภาพด้วยกัน อันจะนำมาสู่การมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชนชาวไทย